

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 64 D. Naročnina se pošlje na upravnništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta 5. — List se dopolnjuje do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurb. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprete reklamacije so poštne, proste. Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban št. 113.

25. številka.

MARIBOR, dne 24. junija 1926.

60. letnik.

Radikalsko-radičevska vlada in njeno delo za kmeta.

PUCELJ KOT FRIDIGAR VARČEVANJA

Uzunovič ima nekaj časa snir pred Stjepanom Radičem in njegovim jezikom, Pašič pa se nahaja na zdravljenju v Karlovih Varih na Češkem: to je kratko in do ločno označenje sedanjega položaja Uzunovičeve vlade.

Pašič v Karlovih Varih, Radič na morju.

Bivanje Pašiča izven mej naše države pomenja za Uzunoviča radi tega olajšanje, ker fanatični pristaši Pašičevi nekoliko mirujejo z uresničenjem težnje, da se Pašič zopet postavi na čelo vlade. Naj si Pašič v češkem zdravilišču nekoliko pomiri živce ter se ozdravi od stare žolčne bolezni, potem pa se bodo njegovi zvesti in brez-pogojno vdani oprode zopet zbrali okoli njega, da ga dvignejo na krmilo države.

Kaj pa pomenja imeti mir pred Radičem in njegovim jezikom, vedo dobro iz lastnega izkustva vse vlade, ki se vladale v naši državi, odkar se je Radič s svojo stranko pojavil v beogradskem parlamentu. In ukročni Radičev jezik je zrušil Davidovičev vladol. 1924, je delal težave Pašičevi vladi ter je v Uzunovičevi vladi že večkrat povzročil težke krize.

Mesca junija je Radič prebival v Dalmaciji ter miroval z jezikom. Ker najbrž ni imel volje, da bi posnemal sv. Antona ter pridigoval ribam in drugim prebivalcem morja, je molčal. Mesca julija se bo naselil nekje v Hrvatskem Primorju, kamor bo ponesel s seboj trden sklep o premagovanju samega sebe s krotanjem svojega jezika.

Životarjenje Uzunovičeve vlade.

Radičovo molčanje je Uzunovičevi vladi podaljšalo čas življenja. To življenje pa ni krepko življenje zdravega, močnega in delavnega človeka, marveč je životarjenje bolnega in hirajočega človeka. Uzunovičevi vladi manjka ono, kar označuje sveto pismo z znanimi besedami: »Duh je, ki oživlja«. Tej vladi manjka duha, ta vlada nima enotnega, v poedinah točkah določenega programa. Kjer pa ni pravega programa, tudi ni pravega delovanja.

Hrvatski in slovenski Radičevci proslavljajo sedanjo vladu kot seljaško, kot kmetško vladu. Toda kaj je ta vlada storila za kmeta?

Delo vlade in njenih strank za kmeta.

Stranke, ki tvorijo to vladu: radikalna, Radičeva in Puceljova stranka so glasovale za 13 milijardni državni proračun, s katerim so naložile na kmetstvo rane ogromne davčne bremena. Ali se vlada teh strank zato imenuje kmetška vlada, ker je kmetom naložila tako strahovite davke osobito v Sloveniji?

Sedanja vlada je predložila nov načrt davčnega zakona za celo državo, s katerim se po mnenju strokovnjakov davčna bremena za kmete v Sloveniji in v Hrvatski ne zmanjšujejo, marveč celo povečujejo. Ali je ta vlada za to kmetška vlada? Sedanja vlada ne more pospeševati nobene panoge kmetijske gospodarstva. Ne more dati podpore za pospeševanje živinoreje. Za Slovenijo in slovenskega kmeta bi dobičkanost živinoreje povzdignila gojitev plemenske živine. Doslej se je dobra in lepa plemenska živina morala kupovati v tujini, s čimer se je državna

blagajna znatno obremenjevala. V Sloveniji bi bili vsi pogoji za gojitev plemenske živine, ako bi država hotela v tem oziru priti Sloveniji na pomoč. Toda sedanji gosp. minister Pucelj je s celim Radičevim klubom glasoval za proračun kmetijstva, v katerem so krediti za pospeševanje živinoreje znižani za polovico. Ali je ta vlada za to kmetška vlada? Ali je ta vlada morda za to kmetijska, ker še desedaj ni smatrala za potrebno, da bi izplačala zaostale prispevke za okrajne zastope in cestne odbore, katere je po zakonu dolžna izplačati? Kmet naj vozi naprej po slabih, nepopravljenih cestah, če mu tudi preti nevarnost, da se mu pekvari uprežna živina ter razrušijo vozovi!

Pucelj daje kmetom lepe nauke »varčevanju«.

Radič česa je radikalsko-radičevska vlada kmetstva vlada? Najbrž radi tega, ker daje kmetom dobre nauke. Ko je bila 11. junija v narodni skupščini povodom interpelacije »poljedelski krizi razprava o ranah kmetijskega stanu v sedanji državi, je slovenski Radičevci minister Pucelj kmetom dal naslednji nasvet: »Moram naglasiti, da za omiljenje gospodarske krize ne zadošča le zniževanje državnih davkov ampak je ravno tako važno, da naši gospodarji varčujejo. Narodno gospodarstvo in narodni kapital se ustvarja le z varčnostjo. Naši kmetje morajo postati gospodarji v pravem pomenu besede, ki strogo računajo z danimi gospodarskimi razmerami. Da ta svoj namen dosežemo, moramo vsi izvrševati razumno propagando za varčevanje, zlasti s tem, da preprečujemo lahkomišelnost zadolževanje.«

Takšno je torej zdravilo, ki ga nekdanja slovenska samostojna, sedaj slovenska radičevska stranka priporoča za rane kmetijskega prebivalstva: pridiga o varčevanju. Po mnenju nekdanjega Radičevca Pucelja ni za slovenskega kmeta znižanje direktnih davkov, katero naš kmet zahteva z vso odločnostjo, nikakor važnejše nego varčevanje. Slovenski kmetje pa kličejo Radiča in njegovemu slovenskemu opodi Pucelju: Hvala lepa za nauk! Varčevati znamo mi sami brez Vas ter smo tudi vedno varčevali. Protestiramo proti temu, da se zadolževanje, v katero je slovenski kmet zadnji čas začel padati, imenuje lahkomišelnost. Ne vsled lahkomišelnosti, marveč vsled gospodarskih razmer, povzročenih v veliki meri vsled ogromnih davčnih dajatev, padamo v dolgove. Ako nam nečete ali ne morete pomagati, nas vsaj ne žalite s tem, da nam očitajte lahkomišelnost ter priporočate varčevanje!

Slovenski poslanec zoper Slovence.

Dr. Žerjav »delac«.

Dr. Žerjav, oče in vodja uprave »Domovine«, ki je hotela vso slovensko domovino spraviti pod Žerjavov vpliv, je zopet nekaj napravil, kar ga omadežuje pred vsem slovenskim narodom.

Gori na Nemškem je bil v državni politični službi neki Slovenec Barle, kateri je bil tudi tam bivajočim slovenskim »klerikalcem« pravičen, dasi sam ni bil »klerikalec«. In dr. Žerjavu je bilo dovolj, da je o tem zvedel. Že je poslal pismo zunanjemu ministru dr. Ninčiču, da naj tega uradnika kot nezanesljivega odstrani, pa naj drugega nastavi, ki naj bo zmožen tudi slovenščine. Politični slovenski uradnik je bil res kmalu prestavljen.

»Seveda«, je odgovoril neznanec, ki ga kar nič ni zmotil hladni sprejem. »Saj sem si dal v Fort Edvardu natančno popisati pot. A možu mojega poklica se ne spodobi, da bi se preveč družil s tistimi, katere poučuje. Zato sem si rajši izbral vašo čestito družbo, ker sem prepričan, da ljudje vašega stanu najboljše poznajo pota in steze.«

»O svojem poklicu in o poučevanju govorite«, je zlovoljno rekel Heyward. »Morda pri naši vojski poučujete v rabi orožja, ali pa s šestilom in kompasom?«

Neznanec je najprej začuden pogledal majorja, potem pa je ponižno odgovoril:

»Ne to, ne ono. Jaz ne poznam druge umetnosti, kakor umetnost priprošnjega in zahvalnega petja v obliki vzvišenih psalmov.«

»Ta mož mi je čedalje bolj všeč«, je veselo vzkliknila Eliza. »Ne glejte tako mračno, Dunkan, odslej bom jaz njegova pokroviteljica. Le pustite, naj gre z nami. Zanima me njegovo petje, razven tega pa imamo enega prijatelja več, ako nam bo pretela nevarnost«, je pristavila in se plaho ozrla v indijanskega vodnika na čelu male četice.

Častnik se ni mogel ustavljati prošnji svoje neveste. Izpodbodel je konja, da dohiti Koro, ki je jezdila spredaj, Eliza pa jim je sledila s pevcem.

»Prav veseli me, da smo se našli, prijatelj«, je nadaljevala deklica. »Tudi jaz posebno rada gojim petje. Prepričan sem, da si lahko prijetno krajšamo pot.«

»Nobena stvar telesa in duha ne krepi tako, kot lepo petje o pravem času«, je odgovoril pevec, izvlekel iz žepa raztrgano knjigo psalmov ter jo spoštljivo odprl. Nato si je postavil na nos z železom obrobljene naočnike, približal ustnicam tisti čudni instrument, izvalil iz njega visok, rezek glas, ki ga je s svojim glasom ponovil za oktavo nižje, ter s polnim, zvonečim glasom pričel peti psalm.

Dr. Žerjavovo »delo« je prišlo na dan.

Poslanec SLS dr. Kulovec je dobil tisto Žerjavovo pismo, oziroma njegov prepis v roke in ga je v »Slovincu« objavil. Dr. Žerjav dolgo ni prišel do sape, da bi odgovoril. Najprej je pismo »Jutro« priznalo, a očitalo, da ga je nekdo iz pisarne ukradel. Potem je pismo zatajilo. Nato pa — čudno, ga je prineslo fotografiranega z Žerjavovim podpisom. Dr. Žerjavovi branitelji so hoteli namreč spraviti spor na drugo pot in dokazati, da je dr. Žerjav v pis-mu pisal o slovenskem jeziku in ne o narečju, so pa sami priobčili v listu fotografijo najsrabotnejšega početja. Kako je slovenski poslanec dr. Žerjav ovdal poštenega slovenskega uradnika, da je bil — prestavljen.

Dr. Ninčič imenuje dr. Žerjava — lopuža.

Dr. Žerjav je izvalil od dr. Ninčiča tisto pismo, a mu s tem ni naredil prav nobene usluge. Prejeli smo pismo iz Beograda, v katerem poslanca Kulovec in Smodej poročata, da je dr. Ninčič o postopanju dr. Žerjava izjavil: »Nisam znao, da je dr. Žerjav ovakov lopuža«. Tudi Pribečević sam je odločno obsodil Žerjavovo početje.

Dr. Žerjav je doigral.

Kako drugače naj imenujemo politično delovanje dr. Žerjava, kakor — igranje, igranje z vsem, kar je drugim sveto, zaigranje in žrtvovanje slovenskih ljudi, slovenskega premoženja! Dolgo je igral. Upal je, da bo »Domovine« tudi pri priprostim ljudstvom dobil kredit, da bo lahko še dalje igral, da bo lahko vse zaigral. A upamo, da se je slovenskemu narodu zdaj pravočasno oči odprlo, kaj zna dr. Žerjav. Zato naj se dr. Žerjav zavéda, da je doigral.

Dr. Žerjav ne gre.

Tak človek, ki v javnem življenju s takimi sredstvi dela, mora iti, če je še kaj poštenja v slovenskem narodu. Na kmetih se bo tako poznalo, da ne bo noben ne naročal in ne bral »Domovine«. Kdor čita ali celo naroča »Domovino«, ta podpira dr. Žerjava in je sokriv njegovega protislovenskega delovanja. V mestih pa naj posebno uradniki, ki visijo na dr. Žerjavu, se zavarujejo pred njim, ker sicer tudi sami niso varni, da ne bo pisal kakemu ministru zoper nje in jih ovajal.

Dr. Žerjav, idi!

2.

Mariborska porota.

Carinska zloraba.

Cariniki so uradniki, ki obdavčujejo blago, ki pride iz druge države k nam. Carina je posebno na take predmete visoka, ki so le za baharijo kot recimo svila. In če pripelje trgovec svilo preko meje brez carine, ima ogromen zaslužek.

To je pa tudi zapeljalo nekatere trgovce, carinske posrednike in carinske uradnike, da so začeli državo goljufariti za carino. Tak posredovalec je bil v Mariboru tudi avstrijski Nemec Hobacher. Kmalu si je znal dobiti ljudi, ki so njegovim naklepom nasledili, to sta bila trgovca Sommer na Dunaju in Nafussi v Zagrebu. Tudi med carinskimi uradniki so se dobili, kateri so hoteli na ta lahek način »nešto zaraditi«. Glavni krivec med temi je bil carinik Grubič in še drugi tovariši.

Goljufali so takole:

Obtožnica dolži Grubiča, da je prejel od Hobacherja 50 do 60 tisoč dinarjev, da je »ceneje« ocarinil svilo. Isti Grubič je v zvezi z Markovičem spravil po posredovanju

Tako nenadno motenje gozdne tišine je moralo vzbuditi pozornost tistih, ki so jahali spredaj. Indijanec je pošepetal majorju nekaj besed v slabi angleščini, ta pa se je obrnil k pevcu.

»Sicer nam ta hip še ne preti nevarnost«, je rekel, »vendar zahteva previdnost, da kolikor mogoče tiho potujemo skozi to divjino. Oprostite mi torej, Eliza, ako motim vašo zabavo. Gospoda pa moram prositi, naj prihranijo svojo pesem za ugodnejši čas.«

Ob teh besedah se mu je zdelo za trenutek, kakor bi se bilo iz bližnjega gostega grma zaiskrilo dvoje divjih indijanskih oči. Ozrl se je na vodnika. Ker pa je ta enakomerno šel svojo pot, se je takoj pomiril, misleč, da tista stvar pač ni bilo drugega, kot par svetlih gozdnih jagod.

In vendar se ni motil. Komaj je krdelce odšlo mimo, se je grm razgrnil in za potniki se je ozrl grozno poslikan divji obraz Indijanca z zmagovalnim rezanjem.

II. Izdajalec.

Bilo je zvečer tega dne, ko sta ob bregu ozke, a de-roče reke sedela dva moža v resnem razgovoru. Očividno sta čakala tretje osebe, ali pa kakega važnega dogodka.

Okrog in okrog je vladala globoka tišina, ki jo je motil samo tihi razgovor obeh mož, rahlo kljuvanje zelene žolne, ali pa šumenje slapa v daljavi. A teh glasov sta bila moža tako navajena, da se od njih nista dala motiti v svojem razgovoru.

Enega je izdajala za Indijanca rdeča koža in fantastični okraski gozdnih domačinov, drugega pa svetlejša, dasi od solca in vremenskih nepravil potemnela barva za človeka evropskega pokolenja.

Zadnji Mohikanec.

Povest iz leta 1757.

Po J. F. Cooper-ju predelal Al. Benkovič.

Kmalu jim je skozi visoka debla priteklo nasproti žrebe, nato pa so opazili tistega čudno vzrastlega moža, ki je stal pred kladaro, ko so odhajali. Čeprav je s svojo edino ostrogo neprestano izpodbujal mršavo kobilo, jo je vendar pripravil samo do tega, da je skakala z zadnjima nogama, dočim sta se sprednji nogi venomer vračali v navadno hojo. Nič manj čudno pa je bilo jezdečevo kretanje. Na vsak korak se je dvignila njegova visoka postava v stre-menih, da je zaradi svojih nenavadno dolgih nog zdaj silno vzrastel, zdaj pa se sesedel v pritlikavca.

Ob tem pogledu so se zgladile resno nabrane gube Heywardovega obraza in rahel usmev mu je zaigral okrog ustnic. Eliza si ni mogla kaj, da bi se ne zasmejala, in celo zamišljeno Korino oko se je veselo zaiskrilo.

»Ali koga iščete?« ga je vprašal Heyward. »Upam, da nam ne prinašate slabih poročil.«

»Seveda«, je odgovoril tujec, vihteč svoj triogelni klobuk, da se ni vedelo, ali jih s tem pozdravlja, ali pa si hladi obraz. Tudi odgovor na Heywardovo vprašanje je bil zelo nejasen. »Zvedel sem, da vaša družba potuje v Fort Viljem. Ker sem tudi jaz tja namenjen, sem si mislil, da je v teh nemirnih časih dobra družba pač dobrodošla za obe stranki.«

»Ako hočete k jezeru«, je rezko rekel na to častnik, »potem ste ubrali napačno pot. Velika cesta je najmanj pol milje za vami.«